

SVERIGES DÖVHISTORISKA SÄLLSKAP

Utgivare: Sveriges Dövhistoriska Sällskap (SDHS)

Utkommer 2-4 gånger årligen och sändes gratis till SDHS medlemmar.

Redaktionskommitté: Per Eriksson.

Layout: Per Eriksson och Göran Andersson.

Ansvarig utgivare: Per Eriksson, Röntmästargatan 85, 702 25 Örebro.

• NR 4 • ÅRGÅNG 2 • OKTOBER 1996 •

Ledare

□ Hej! Här kommer årets fjärde nummer av vår tidning! Det är roligt att se att flera har skickat bidrag till spalterna.

Styrelsen har beslutat att dövhistorisk seminarium skall förläggas till Örebro 1997 och Uppsala 1998. Uppsala Läns Dövas Förening fyller då 90 år. Därför är det lämpligt att bli dokumentera P.A. Person, O. Österberg och Wiléns dövskola i Uppsala.

Gävle stad har nu 550-årsjubileum. I november blir det preliminärt ett miniseminarium på gamla dövskolan vid Vallbacken, Gävle.

En dövhistorisk bok finns nu om Vänerskolan. Och

snart kommer nästa bok, om Östervångsskolan! Vilken blir nästa dövskola?

Tredje internationella dövhistoriekonferensen blir i Trondheim 11-15/9 1997. Tema är döva personer inom konst och vetenskap.

Grattis Ulla-Bell Thorin till att hennes döva romangestalt Nea från de två "berövade" böckerna kommer i Tyst Teaters nya pjäs, "Inte jag - för döva öron"! Det ska bli spännande att se hur teatern gestaltar Neas erfarenhet och historia.

Per. E.

Kring ett foto

□ Nedanstående foto hittade jag i våras av en slump i en frimärksaffär av loppkaraktär. Det är alltid en fynd när man hittar en dövhistorisk sak på loppis eller samlarmässor. Hjärtat slår alltid ett extra slag när man hittar en sak som man aldrig har sett eller inte finns i dövkiv.

Som vykortssamlare hittar jag ofta motiv av dövsolor och andra bilder med dövhetsanknytning på samlarmässor, loppis, auktioner, frimärks- och antikaffärer. Det är en spännande och stimulerande hobby.

Nu till fotot: IK Surd arrangerade den tredje internationella tävlingen 26-27/9 1908 vid Ullevi i Göteborg. Flera kända ansikten syns på fotot: Dan C. Andersson, Torsten Andersson och Oskar Rydén tillsammans med danskar, norrmän och finländare. De tävlade om Surdpokalen som

stiftades år 1906. Vid internationella tävlingen i Köpenhamn år 1910 vann IK Surd pokalen för alltid.

Idag kan man fortfarande beskåda den ståtliga pokalen i IK Surds prissamling i Göteborgs Dövas förenings lokal vid Järntorget, Göteborg. I en minnesskrift står skrivet att pokalen hade som mission att sprida förkovran och förstärkning av det nordiska samarbetet. De olika tävlingars resultat kommer här: 1906 i Köpenhamn vann IK Surd, 1909 i Göteborg - IK Surd, 1909 i Helsingfors - Helsingforsklubben, 1910 i Köpenhamn - IK Surd som därmed vann pokalen för alltid. (foto)

Fotograf: A. Clason, Robin Holmstedts samlingar.

Robin H.

Förr fanns det ordningsregler...

□ En liten lektion om Stockholms Döva Föreningshistoria hölls den 7 februari 1996 i föreningslokalen. Man hade plockat fram originalhandlingar och olika föremål ur föreningens arkiv, visade upp dem och berättade om dem. Det var SDF:s bokgrupp - de som arbetat med boken "Som en syskonkedja" - som höll i trådarna. På bilden ska Christer Leljevahl just berätta om de ordningsregler som gällde i föreningen förr.

Säkert har andra dövföreningar också haft sådana anslag uppsatta.

Utdrag av ordningsreglerna år 1915:

- Rökning i lokalen jämte förstuga och trappuppgångar är förbjudet.
- Medlemmarna uppmanas att ej onödigtvis uppehålla sig i förstugan eller trappuppgångarna.
- Besök av icke medlemmar får äga rum endast efter anmälan hos ordföranden eller lokalvaktmästaren enligt av styrelsen särskilt föreskifter.

År 1946:

- Uppehåll Dig inte i onödan i hallen. Ej heller i trappuppgången, som ej räknas till föreningens lokaler.
- Besök av icke medlemmar får äga rum endast efter anmälan till styrelsen.

Beata Lundström

Beata Lundström håller upp pappret och i bakgrunden över föreningens tre stiftare: Frithiof Carlbom, Ossian Edmund Borg och Albert Berg. Foto: Sven-Åke Persson

Ny bok på väg:

Östervångsskolans historia

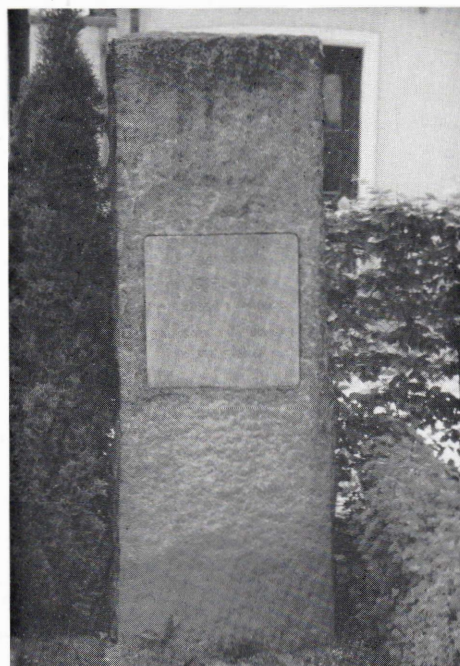
□ Under hösten kommer SIH Läromedel, Örebro att trycka boken med anledning av skolans 125 års jubileum.

Ett litet axplock ur innehållet:

* I ett hörn av skolans front låg på 1700-talet ett s k nattmannens hus.

Nattmannen var anställd av staden Lund för att t ex rensa rent från döda husdjur. Skolans tomt låg då utanför stadsmurarna.

* Skolans förste föreståndare hette Anders Gustaf Flodin. Han hade tidigare varit lärare på Manilla. Flodin pensionerades år 1906 och avled två år senare. Flodin begravdes i Östra kyrkogården, som ligger helt intill skolan. Dock fick Flodin ingen gravsten, så att 10 år efteråt insamlade hans f d elever pengar till en gravsten. År 1921 restes en gravsten med texten: "Tacksamma lärjungar reste stenen". Då hade skolan 50 års jubileum av sin verksamhet.

Flodins gravsten

* Skolan hette från början "Skändes Anstalt för Dövstumma" och hade de båda skånelandstingen som huvudmän fram till år 1938. (Blekinge län involverades i skolans verksamhet år 1871).

* Drygt 1700 elever har genom årens lopp "passerat" skolan.

Anneli Örlegård

Tragiskt 100-årsminne

□ Den 22 augusti 1896 drunknade 13 döva elever och två vuxna från dövskolan i Bollnäs. Båten välte på sjön Varpen efter att ha kört på en avsågad fastsatt stock strax under vattenytan. Eleverna är begravda på Bollnäs kyrkogård. Gravstenen finns kvar än idag.

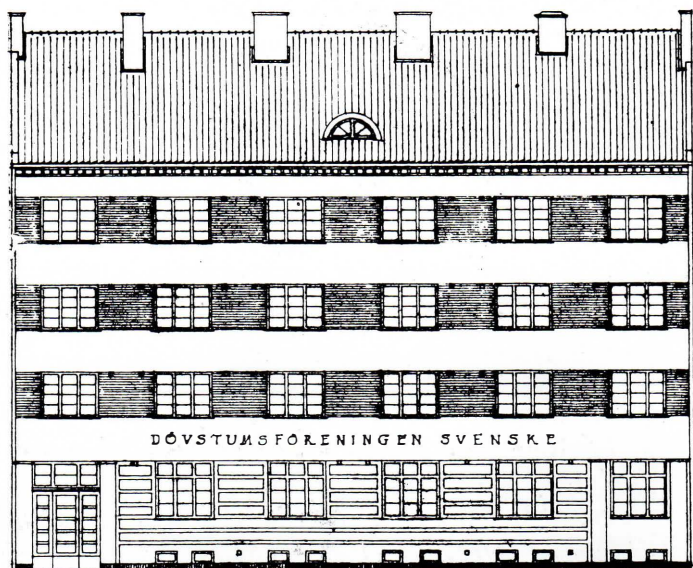
Almbäcksgatan ska räddas!

□ Bland några döva i Malmö har förslag väckts att bilda en kulturhistorisk förening. Målsättningen bör vara att först få fastigheten Nr 7 Rapphönan vid Almbäcksgatan 4 förklarad som en kulturhistorisk byggnad. Oberoende av vem som kommer att äga fastigheten skall i denna stadens dövas kulturella och sociala verksamhet förläggas och utvecklas.

Huset har tillkommit på Malmö dövas eget initiativ. Före 1907, det år föreningen Svenske bildades, hade man problem med att kunna träffas. Döva samlades hemma hos varandra eller på kaféer innan de fick möjlighet hyra egen lokal.

År 1911 tog de initiativ till stiftandet av en byggnadsfond med mål att finansiera uppförandet av en egen fastighet. Den skulle inrymma lokaler för olika förenings- och klubbaktiviteter, samt lägenheter för pensionärer och flerbarnsfamiljer. 53 kronor inbringade den första insamlingen. 22 år senare 1933 bidrog jag med 50 öre och var då elev på Östervångsskolan. Kapitalet växte då till 60.000:-. Vilket var tillräckligt för att Malmö stad skulle skänka tomten nr 7 Rapphönan. Våren 1934 var allt klart för byggets igångsättning.

Huset stod färdigt för invigning under hösten samma år. Malmö dövas envisa kamp hade gett resultat. Det är en unik kulturhistorisk händelse, så byggnaden måste därför bevaras åt eftervärlden. Detta sker bäst genom att huset blir förklarad som ett byggnadsminne. Med tanke på kommunala utförsäljningar och privatisering vet ingen hur framtiden kommer att se ut. Men får fastigheten status som byggnadsminne blir den skyddad från rivning och yttre

Almbäcksgatan 4 i Malmö

förändring. Förenings- och klubblokaler kommer att kunna bevaras och ett museum kan inrättas, där Malmö dövas historia visas.

Under åren har huset tagits i besittning av hörande. På något sätt bör Malmö döva ges möjlighet att "komma hem igen".

Hugo Edenås

Anders - döv lokförare

□ Av en slump fick jag syn på en notis i en bok om järnvägen mellan Fågelsta och Ödeshög, Östergötland.

Notisen handlar om döve lokföraren Anders Kasth; "Bland den övriga personalen i Vadstena fanns lokputsaren och kolvakten Anders Kasth, som trots att han var dövstum sedan födelsen fick utföra smärre körningar med ångloken GUSTAF WASA. Han var noga med att locket skulle vara snygga och välputsade, för så fort han klev upp i ett lok hade han en putstrasa i ena handen".

Hans son Gustaf Kasth var lokförare vid FWÖJ (Fågelsta-Wadstena-Ödeshögs järnväg) under en kortare tid. Det är okänt hur länge Anders arbetade där, ty den var privatäg. Personalen kallade Anders för "Döven".

I hytten står Gustaf Kasth. GUSTAF WASA byggdes 1875 hos Nohab, Trollhättan. Loket kostade då 15.000:- med maxhastighet 30 km/tim. vikt 12,3 ton. Efter 54 års körning togs loket ur drift 1929.

Enligt uppgift kan Anders vara begravd i Nässja i och med att hans släkt finns där. Anders har varit medlem i Dövas Förening "Platen", Motala samt Mjölby Dövas Förening. Troligtvis var det år 1918 som Anders hade sitt förvärvsliv. Det är önskvärt att man kan porträttera mera om Anders' arbetsliv.

Personalen i Vadstena lokstall 1918. Längst till höger står "Döven" Anders Kasth med trasan i höger hand. Kommunikationen med arbetskamraterna skedde troligen med gester. Troligen fick Anders utföra växlingar och kol-vedtransporter på lokala spår.

Robin Holmstedts samlingar.

Robin H.

Begränsad eftersändning

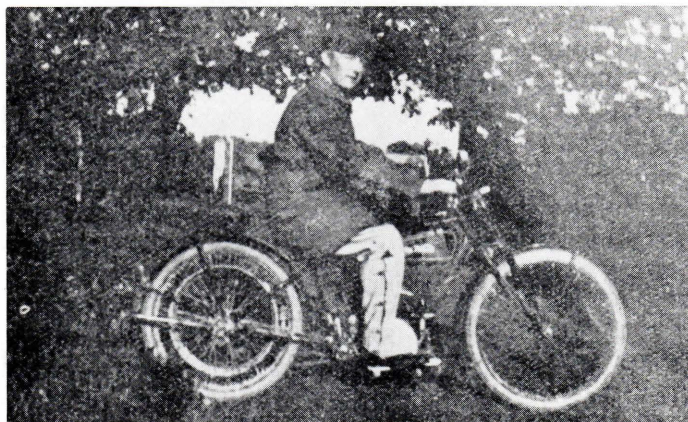
Vid definitiv eftersändning återsänds försändelsen med nya adressen på baksidan (ej adressidan)

Återsändningsadress

SDHS, c/o Eriksson
Räntmästargatan 85
702 25 Örebro

Dövas kamp för körkort

□ Före 1940 fanns det ungefär 200 döva förare av lättviktsmotorcyklar som vägde 50 kg.

En döv motorkörare Henrik Davidsson sittande på sin "Harley Davidsson i Östergötland år 1927.

Efter 1940 körkortsbelades dessa lättviktsmotorcyklar. Det blev en katastrof för döva som då blev tvungna att cykla flera mil till arbetet i ur och skur. Hårt drabbades döva skogsarbetare som hade lång väg till arbetet. År 1947 fick en person tillstånd att köra ett sk traktortåg med tre mils radie från bostaden.

Astrid och Olle Wallin med sina två döttrar vid Riis Herrgård, Värmland 1948. Familjen ska tendemcykla hem till Godegård, Östergötland..

År 1952 fick döva framföra motorfordon, men de körkortssökande måste styrka behov av körkort för sitt yrke eller näring. Dispensen gällde enbart för ett år i taget med körkortet. Ny ansökan var då tvungen att göras varje år.

1952 bildades Sveriges Dövas Motorförening med mål att döva ska få ständig körkort. År 1956 fick döva permanent körkort men var tvungna att ha yttre backspeglar och 1957 en gul skylt med tre svarta prickar och texten "Nedsatt hörsel". Det skulle vara intressant om någon gjorde en akademisk avhandling om körkortsfrågan med alla turer för dövas kamp.

Per E.

Recension

Boktitel: Vänerskolans historia 1877-1966.

Författare: Eva From.

Förlag: SIH Läromedel, Örebro.

□ Boken kom ut i april 1996 i samband med firandet av skolans 100 åriga byggnad.

Boken är mycket snygg och ser vacker ut med en professionell utformning. Eva From, en mångårig lärare på Vänerskolan, har gjort boken. Jubileums böcker av enklare utförande har tidigare utgivits 1938 och 1977.

Den nya boken är helt överlägsen i fråga om utformning och kvalitet. Den innehåller bl a byggnader, personer, lagar, protester, siffor, ritning, förstatligandet, undervisningsmetoder, SSK-utredningen och Lgr-80. En mångfald av okända bilder har kommit fram. Vi vet att Vänerskolan alltid har varit ett starkt oralmetodsfäste. A-B eleverna undervisades med tal- och avläsning. C-D barnen hade teckenspråk. Enligt lagen fick A-B inte umgås med C-D. Därför var det två skilda byggnader på Eds- och Torpavägen.

Ett stort utrymme har getts Göran Gullbrands beskrivning av talmetoden, hörselteknik och laboratorier. Författaren är en känd anhängare av orala metoden, som en följd därav har teckenspråket fått en undanskymd plats i boken.

Det vore önskvärt att någon elev skriver om sina erfarenheter. Hos olika dövföreningar har jag ofta mött äldre elever som har sagt: "Jag vill göra upp med min lärare". Ofta har sådant satt sina negativa spår hos eleven hela livet efter Vänerskoletiden. Men trots allt är boken läsvärd för gamla och nya elever samt övriga intresserade.

Robin H.

Styrelse för Sveriges Dövhistoriska Sällskap 1995-97:

Per Eriksson, ordförande och kassör

Pia Renner, sekreterare

Ulla-Bell Thorin, ledamot

Robin Holmstedt, ledamot

Anneli Örlégård, ledamot

Postmottagare: c/o Eriksson

Räntmästargatan 85, 702 25 Örebro

Medlemskap för enskilda 100:- och organisationer 250:-/år.

Tidningen utsändes gratis till alla medlemmar.

Pg 85 41 21 - 1.